

KONFERENSIYALAR.UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**IV RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

IYUL, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**IV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, iyul

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-09-214-5

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 71 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyul

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar” mavzusidagi IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan. Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

ISBN 978-9910-09-214-5

Barcha huqular himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TARIX FANLARI

<i>Doniyorov Nosirjon</i> BOLSHEVIKLAR MADANIY SIYOSATINING AYRIM NAZARIY ASOSLARI TO'G'RISIDA	4-9
<i>Najmiddinov Boburmirzo</i> SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTON SSRDA DINIY SIYOSATI TARIXSHUNOSLIGIDAN (SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR MISOLIDA)	10-13
<i>Sobirov Sardorbek</i> YETTISHAHAR DAVLATINING BUYUK BRITANIYA IMPERIYASI BILAN ALOQALARI	14-17
<i>Umarqulova Gulchiroy</i> JIZZAX VILOYATI CHO'L HUDUDI TUMANLARINING MUSTAQILLIK YILLARIDA MADANIY HAYOT RIVOJI (DO'STLIK TUMANI MISOLIDA).....	18-20
<i>Begaliyeva Aysha</i> ROSSIYA TEMIR YO'L TRANSPORT TIZIMI: SANOAT INQILOBI SHAROITIDA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	21-25

IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nazarov Nazar</i> KICHIK VA O'RTA BIZNES FAOLIYATINI STATISTIK BAHOLASHNING DAVLAT IQTISODIYOTIDAGI AHAMIYATI	26-29
--	-------

FILOLOGIYA FANLARI

<i>Jamahmatov Karomiddin</i> SALJUQIYLAR DAVR ADABIY MUHITI RIVOJIDA TERMIZIY ALLOMALAR MA'NAVIY MEROSINING O'RNI	30-37
<i>Maxamatqulova Zarina</i> O'ZBEK VA ISPAN TILLARIDAGI FRAZEMALARNING QIYOSIY TAHLILI	38-40
<i>Yuldasheva Kamola</i> STRATEGIES AND EVALUATION IN SIMULTANEOUS INTERPRETING	41-44

YURIDIK FANLAR

<i>Salimjonov Axadjon</i> ZO'RLIK ISHLATIB SODIR ETILADIGAN JINOYATLAR TUSHUNCHASI VA KRIMINOLOGIK TAVSIFI	45-55
<i>Акрамова Хилола Убайдуллаевна</i> ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПРАВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ: АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	56-59
<i>Qahorova Saodat</i> ONLAYN KREDIT SHARTNOMALARINING FUQAROLIK-HUQUQIY TABIATI VA RAQAMLI MUHITDAGI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	60-62

SOTSILOGIYA FANLARI

<i>Artikbayeva Nazokat</i> INTERNETGA QARAMLIKNING ZAMONAVIY TA'LIMGA TA'SIRI	63-67
<i>Raxmatullayeva Shaxlo</i> INSON KAPITALINING YANGI O'ZBEKISTONDAGI IJTIMOY O'RNI	68-70

IQTISODIYOT FANLARI

KICHIK VA O'RTA BIZNES FAOLIYATINI STATISTIK BAHOLASHNING DAVLAT IQTISODIYOTIDAGI AHAMIYATI

Nazarov Nazar,

Phd, Kadrlar malakasini oshirish va
statistik tadqiqotlar instituti doktoranti
E-mail: nazarbek.2728@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisda O'zbekiston Respublikasida kichik va o'rta biznes faoliyatini statistik baholashning davlat iqtisodiyotidagi ahamiyati o'rganilgan. Kichik va o'rta biznesning iqtisodiyotdagi o'rni, uning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralari tahlil qilingan. Shuningdek, kichik va o'rta biznes faoliyatini statistik baholashning davlatning iqtisodiy siyosatini belgilashda, milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda va aholining yashash turmush darajasini yaxshilashdagi ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, o'rta biznes, davlat iqtisodiyoti, statistik baholash, tadbirkorlik, davlat siyosati.

THE ROLE OF STATISTICAL EVALUATION OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS ACTIVITIES IN THE NATIONAL ECONOMY

Nazarov Nazar,

PhD student, Doctoral student at the Institute for
Advanced Training and Statistical Research

Annotation. This thesis studies the importance of statistical evaluation of small and medium business activities in the economy of the Republic of Uzbekistan. It analyzes the role of small and medium businesses in the economy, the factors influencing their development, and the measures of state support. Furthermore, the thesis examines the significance of statistical evaluation of small and medium business activities in shaping state economic policy, developing the national economy, and improving the living standards of the population.

Key words: small business, medium business, national economy, statistical evaluation, entrepreneurship, state policy.

DOI: <https://doi.org/10.47390/978-9910-09-214-5/ydif-06>

Hozirgi globallashuv davrida yirik korxonalar bilan bir qatorda, kichik va o'rta biznesning (KO'B) roli yanada kuchaymoqda. Bu, ayniqsa, pandemiyadan keyingi davrda yaqqol ko'zga tashlandi, chunki ko'plab yirik korxonalar qisqarishga duch kelgan bir paytda, kichik biznes moslashuvchanligi va xarajatlarni tez nazorat qilish imkoniyati bilan iqtisodiy faoliyatni tiklashda muhim bo'ldi.

Kichik va o'rta biznes (KO'B) mamlakat iqtisodiyotida muhim o'rin tutadi. Ular yangi ish o'rinlari yaratish, hududiy rivojlanishni ta'minlash va bozorni diversifikatsiya qilish kabi vazifalarni bajaradi. Shu sababli, KO'B faoliyatini statistik baholash davlat siyosatining

samaradorligini aniqlashda, iqtisodiy prognozlarni ishlab chiqishda va moliyaviy qo'llab-quvvatlashni to'g'ri yo'naltirishda muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2023-yil 10-noyabrdagi "Kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-193-sonli farmoni mamlakatda tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan muhim hujjat bo'lib, unda kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash uchun yangicha tizim yaratib, tadbirkorlar uchun moliyaviy xizmatlarning turini kengaytirish va bu orqali tadbirkorlik faoliyatining rivojlantirib, aholi uchun bo'sh ish o'rinlari yaratish, aholi daromadlarini oshirish, milliy iqtisodiyot tarkibini diversifikatsiya qilish, hududlar kesimida tadbirkorlikni rivojlantirish kabi masalalarni amalga oshirish ko'zda tutilgan [1].

Kichik biznesni statistik jihatdan chuqur va tizimli baholash – bu sohaning rivojlanish darajasini, muammolarini, potensial imkoniyatlarini aniqlash va asoslangan qarorlar qabul qilishda muhim vositadir.

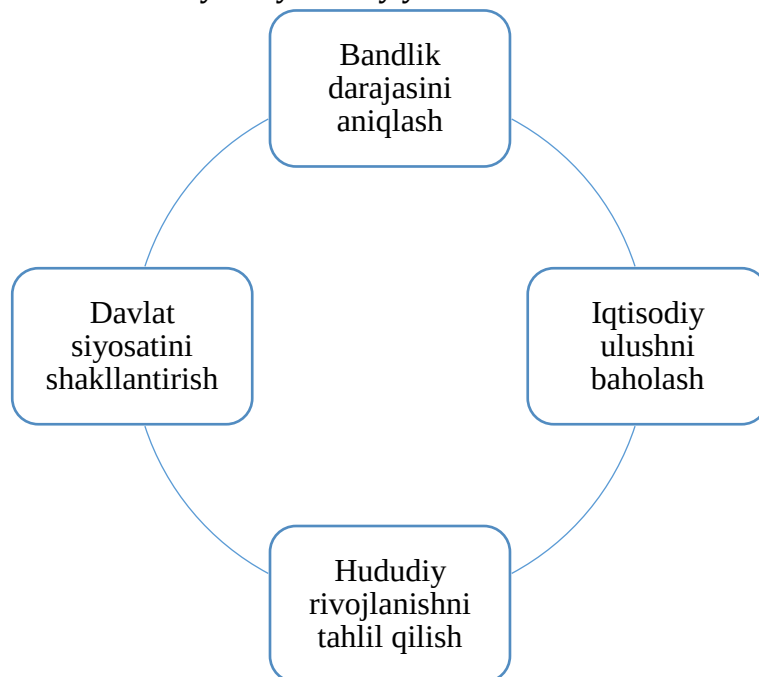
Shuningdek, kichik biznesning zaruriyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- bozor iqtisodiyotini rivojlantirishda raqobat muhitini yaratadi;
- innovatsion mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish orqali iqtisodiy yangilanishni tezlashtiradi;

- yirik sanoat korxonalariga yordamchi bo'g'in sifatida xizmat qiladi (masalan, subpudratchilik);

aholining past daromadli qatlamlari uchun ish bilan ta'minlash imkoniyatlarini kengaytiradi [2].

Kichik biznes – bu iqtisodiyotning tayanch ustunlaridan biri bo'lib, uni har tomonlama rivojlantirish uchun statistika asosida chuqur tahlil va baholash zarur. Ma'lumotlar asosidagi yondashuv nafaqat mavjud muammolarni aniqlash, balki ilg'or rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish imkonini ham beradi. Shu bois, davlatlar va tadqiqotchilar uchun kichik biznesni statistik baholash dolzarb va zaruriy ilmiy-amaliy yo'nalishdir.

1-rasm. Kichik biznesni statistik baholashda erishish mumkin bo'lgan asosiy natijalar

Kichik biznes qancha ish o'rni yaratgani, ularning yoshlar va ayollar orasida qanday taqsimlangani ko'rsatiladi.

Yalpi ichki mahsulotdagi (YAIM) ulushi, eksportdagi hisssasi, soliq tushumlari kabi ko'rsatkichlar asosida uning iqtisodiy og'irligi aniqlanadi.

Qaysi hududlarda kichik biznes rivojlangan, qay biri orqada qolmoqda – bu ma'lumotlar orqali mahalliy iqtisodiy siyosat shakllantiriladi.

Raqamli va aniq statistik ko'rsatkichlar asosida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash dasturlari ishlab chiqiladi (imtiyozli kreditlar, soliq yengilliklari va hk.).

Kichik biznesning milliy iqtisodiyotdagi ahamiyatini baholashda bandlik darajasi eng muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Bandlik – bu iqtisodiyotdagi ishlayotgan aholi sonini, shu jumladan kichik biznes sohasida yaratilgan ish o'rinlarini o'lchaydi [3]. Kichik biznes iqtisodiy faollikni ta'minlashda katta o'rin tutadi, chunki ular ko'plab yangi ish o'rinlarini yaratadi va ayniqsa, rasmiy sektorda ishga joylashish imkoniyatlari cheklangan hollarda, shaxsiy tadbirkorlikka qarashli faoliyatlar ko'p hollarda bandlikni oshiradi.

Kichik biznes, ayniqsa, yangi ish boshlovchilar uchun imkoniyat yaratadi. Yosh tadbirkorlar ko'pincha startaplar va innovatsion sohalarda faoliyat yuritadilar, bu esa bandlikni yoshlar orasida taqsimlashga yordam beradi. Statistik tahlil orqali yoshlar orasidagi bandlik darajasi, o'zgarishlar va sohaning rivojlanish sur'atlari aniqlanadi.

Ayollar uchun kichik biznes ko'plab imkoniyatlar yaratadi, ayniqsa, oilaviy biznesda va mahalliy savdoda. Statistik baholash orqali ayollar orasida bandlik darajasi, ularning tadbirkorlik faoliyatidagi ulushi va iqtisodiy mustaqillikka erishishdagi roli aniqlanadi.

Ushbu yo'nalishda statistik baholashda quyidagi ko'rsatkichlarning ahamiyati katta:

- kichik biznesda ishlayotgan ishchilar soni;
- yangi ish o'rinlarining yaratilishi;
- kichik biznesga kirish va undan chiqish ko'rsatkichlari;
- yoshlar va ayollar orasidagi bandlik taqsimoti.

Kichik biznes milliy iqtisodiyotning mustahkam poydevorini tashkil etadi va ular mamlakatning yalpi ichki mahsulotiga (YAIM) katta ta'sir ko'rsatadi. Kichik biznesning iqtisodiy ulushini aniqlash orqali ularning iqtisodiy ahamiyati va og'irligi to'g'risida to'liq tasavvurga ega bo'lish mumkin.

Kichik biznesning YAIMdagi ulushi o'zgarib turadi va bu ko'rsatkich har bir davrda statistik tahlil orqali aniqlanadi. Masalan, kichik biznesning o'sishi yoki qisqarishi, ularning umumiy iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan bog'lanishi haqida ma'lumotlar olish mumkin. Bu ko'rsatkich, shuningdek, iqtisodiy siyosat va strategiyalarga ta'sir qiladi [4].

Kichik biznesning eksportdagi hisssasi davlatlararo savdoda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston kabi mamlakatlarda kichik va o'rta biznesning eksportga qo'shgan hissasini o'lchash orqali, qaysi sektorlarda rivojlanishning yuqori sur'ati mavjudligini va qaysi mahsulotlar yoki xizmatlar eksportga yaroqli ekanligini aniqlash mumkin.

Kichik biznes soliqlarni to'lash orqali davlat byudjetining shakllanishida o'z hissasini qo'shadi. Soliq to'lovlarining o'zgarishi kichik biznesning iqtisodiy faoliyatidagi o'zgarishlar va davlat iqtisodiyotiga ta'sirini ko'rsatadi [5].

Kichik biznesning hududiy taqsimlanishini tahlil qilish, ularning qaysi hududlarda rivojlanishi va qaysi hududlarda rivojlanishning sust bo'lishi haqida ma'lumot beradi. Hududiy rivojlanish, shuningdek, mahalliy iqtisodiy siyosatni shakllantirishda asosiy omillardan biridir.

Kichik biznes o'z faoliyatini hududiy bo'linishda turli darajalarda amalga oshiradi. Ayrim hududlarda, ayniqsa, shaharlarda, kichik biznes ko'proq rivojlanib borishi mumkin. Bunday hududlar ko'pincha infratuzilma, moliyaviy resurslar va talabning yuqori bo'lishi bilan ajralib turadi. Shu bilan birga, qishloq joylarida kichik biznes ko'pincha mehnat resurslarini yaxshilash, oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi mahsulotlari bozorini rivojlantirishga yordam beradi.

Rivojlanmagan yoki orqada qolgan hududlar ko'pincha kichik biznesni rivojlantirishda muammolarni yuzaga keltiradi. Bunday hududlarda infratuzilma, bozor imkoniyatlari va kapitalga kirish oson emas, bu esa kichik biznesni rivojlantirishni qiyinlashtiradi.

Xulosa. Kichik va o'rta biznesni statistik baholash davlat iqtisodiyotidagi ahamiyati, uning rivojlanishini kuzatish va tahlil qilish orqali amalga oshiriladi. Bu esa davlat siyosatini shakllantirishda, iqtisodiy prognozlarni ishlab chiqishda va moliyaviy qo'llab-quvvatlashni to'g'ri yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi.

Hududiy rivojlanishni statistik tahlil qilish, mahalliy iqtisodiy siyosatni shakllantirishda yordam beradi. Masalan, qaysi hududlarda kichik biznesni qo'llab-quvvatlash uchun davlat dasturlari va subsidiya tizimlari joriy etilishi kerakligini aniqlash mumkin.

Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun davlat siyosati juda muhim. Statistik ko'rsatkichlar asosida kichik biznesga yordam beradigan dasturlarni ishlab chiqish, ularning samaradorligini oshirish va ularni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh. M. "Kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-193-sonli farmon, 2023-yil 10-noyabr.
2. Nazarov, N. "O'ZBEKISTON ERKIN IQTISODIY ZONALARIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLANISHI." Молодые ученые 2.35 (2024): 30-32.
3. Nazarov, N. G. (2024). STATISTICAL INDICATORS OF ECONOMIC PRODUCTIVITY OF BUSINESS ENTITIES IN FREE ECONOMIC ZONES. Инновационные исследования в современном мире: теория и практика, 3(14), 109-112.
4. Nazarov N. STATE SUPPORT MEASURES FOR ENHANCING THE EXPORT POTENTIAL OF BUSINESS ENTITIES IN FREE ECONOMIC ZONES //Академические исследования в современной науке. – 2025. – Т. 4. – №. 15. – С. 119-122.
5. Nazar, PhD Nazarov. "STATISTICAL RESEARCH METHODS OF BUSINESS ENTITIES IN FREE ECONOMIC ZONES IN UZBEKISTAN."

**YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN
INNOVATION G'OYA VA YECHIMLAR**
IV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, 3-iyul

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 71 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyul

ISBN 978-9910-09-214-5

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.